

การออกแบบตราสัญลักษณ์เพื่อปรับภาพลักษณ์หน่วยงานศูนย์กลางทางวัฒนธรรมด้าน
สุขภาพ : กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

**THE LOGO DESIGN TO ADJUST THE IMAGE UNITS' CULTURAL CENTER OF
HEALTH: DEPARTMENT OF THAI TRADITIONAL MEDICINE AND ALTERNATIVE
MEDICINE, THE MINISTRY OF HEALTH**

อรัญ วาณิชกร

ARAN WANICHAKORN

สาขาวิชาการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEPARTMENT OF VISUAL DESIGN, FACULTY OF FINE ARTS, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบตราสัญลักษณ์ใหม่ให้กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาปรับปรุงภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทยให้มีอัตลักษณ์และเป็นสากลโดยเริ่มจากหน่วยงานราชการในการเป็นองค์กรต้นแบบเพื่อการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้ทันยุคทันสมัย เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการวิจัยครั้งนี้เริ่มจากการศึกษาความเป็นมา ความหมายตราสัญลักษณ์เดิม ค้นคว้าเอกสารและการประชุมกลุ่มผู้บริหารของการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ศึกษาประวัติความเป็นมา ความสำคัญ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของการแพทย์แผนไทยและองค์กรกลางและผู้กำหนดนโยบายกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข จากนั้นวิเคราะห์ สร้างข้อกำหนดการออกแบบ และสังเคราะห์ด้วยการออกแบบรูปแบบใหม่ที่ร่วมสมัย มีความหมายและง่ายต่อการจดจำ

ผลจากการศึกษาพบว่า ตราสัญลักษณ์กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเดิม ได้จากการผสมผสานรูปแบบสัญลักษณ์ของการแพทย์แผนไทย ได้แก่ เฉลว และดอกบัว ซึ่งเฉลวมีความหมายถึงสัญลักษณ์ป้องกันสิ่งชั่วร้ายลงหม้อยาไทยโบราณ และดอกบัวมีความเป็นรูปลักษณะไทยและเป็นสมุนไพรรักษาประโยชน์ได้ทุกส่วนของพืช โดยผสมเข้ากับสัญลักษณ์ของการแพทย์แผนตะวันตกคือ ครามิงูพันสองตัว (Caduceus) ปลายครามิงูรูปปีก 2 อันซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการแพทย์แผนตะวันตก โดยได้รับอิทธิพลจากตราสัญลักษณ์ของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกรมต่างๆ ในกระทรวงสาธารณสุขต่างใช้โครงสร้างตราสัญลักษณ์เดียวกัน ด้วยเหตุนี้กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงมีนโยบายปรับภาพลักษณ์ใหม่ โดยเริ่มจากชื่อและตราสัญลักษณ์ ผลจากการออกแบบนำมาประเมินร่วมกับการประชุมกลุ่มผู้บริหาร บุคลากรภายในและผ่านการพิจารณา จากนั้นได้เปลี่ยนชื่อและรูปแบบตราสัญลักษณ์ของกรมใหม่โดยใช้ชื่อ “กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก”โดยมีการเผยแพร่ร่วมกับตราสัญลักษณ์เดิมเพื่อการประชาสัมพันธ์ตราสัญลักษณ์ใหม่

สุดท้ายทดลองเผยแพร่ร่วมกับตราสัญลักษณ์เดิมเพื่อการประชาสัมพันธ์ตราสัญลักษณ์ใหม่ ประกอบกับเอกสารส่งพิมพ์ของกรม ต่อยอดเป็นตรารับรองผลิตภัณฑ์ โดยการประกอบการตกแต่งในอาคาร งานเว็บไซต์ สิ่งพิมพ์ งานนิทรรศการ โล่รางวัล การพัฒนาสู่ตรารับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาฯ

คำสำคัญ: การออกแบบ,ตราสัญลักษณ์, ภาพลักษณ์,การแพทย์แผนไทย, กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

Abstract

This research aims to design a new logo for Department for Development of Thai Traditional medicine and Alternative medicine as a starting point for improving the image of Thai traditional medicine to have an identity and internationalization. Start by government agencies in being master organization to adapt and change pattern to period and up to date style for more appropriate for current society. by beginning study of original logo, documents and focus group with managements in Department for Development of Thai Traditional medicine and Alternative medicine by studying the history, importance and cultural identity of Medicine and central of organization and policy makers. Then analyze the Create a design requirements and synthesis of new contemporary style with meaningful and easy to remember.

The study found that the old Logo of Department for Development of Thai Traditional medicine and Alternative medicine are from the combination of symbolic form of medicine, including Chaleaw and lotus, Chaleaw is meant to symbolize protection from evil things into a Thai ancient drug pot and Lotus is Thai characteristics and medicinal use of all parts of the plant combined with Western medicine is the symbol of a snake scepter two (Caduceus) the scepter with two wings, the wings, the symbol of Western medicine. Influenced by the logo of the Ministry of Health and the Department of Health use of the same symbol. For this reason, Department for Development of Thai Traditional medicine and Alternative medicine has adopted the new image by the start of the name and logo. The design with the management group has changed its name and format of the new logo by name. "Department of Thai Traditional medicine and Alternative medicine " It is published with the original logo to publicity the new logo.

Final experimental was published in conjunction with the Public Relations new logo. Together with papers published by the Department to develop product brand endorsing by the decoration in the building, The website, publications, exhibitions, award plaques, development to exchange guarantee product quality of the Department.

Keyword: Design, Logo, Image, Thai traditional medicine, Department of Thai Traditional medicine and Alternative medicine

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นอาวุธทางเศรษฐกิจที่ทั่วโลกกลับมาให้ความสำคัญอย่างมาก ภูมิปัญญาในประเทศไทยถือได้ว่ามีเอกลักษณ์และคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกให้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทย หนึ่งในภูมิปัญญาที่สำคัญที่เชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้นกับการท่องเที่ยวคือ ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ซึ่งเคยประสบภาวะวิกฤติหายไปจากใจของคนไทยมาช่วงเวลาหนึ่ง โดยกว่าศตวรรษที่ผ่านมาการแพทย์แผนไทยอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยทุกระดับชั้น และมีความเจริญรุ่งเรืองมาก ดังจะเห็นได้จากหลักฐานที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในสมัย

พระบรมไตรโลกนาถซึ่งมีการตราในทำเนียบศักดิ์นาข้าราชการฝ่ายพลเรือนในปี พ.ศ.1998 โดยมีข้าราชการอยู่ในกรมหม่อต่าง ๆ หลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมแพทยา กรมแพทยาโรงพระโอสถ กรมหมอยา กรมหมอนวด กรมหมอยาตา และกรมหมอวรรณโรค ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยได้มีการนำการแพทย์แผนปัจจุบันเข้ามาจึงมีการตั้งโรงเรียนแพทย์ขึ้นในปี พ.ศ. 2443 โดยมีการสอนทั้งการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบันในช่วงแรก จนถึงช่วงเวลาในสมัยรัชกาลที่ 6 ประเทศไทยได้ได้มีการยกเลิกการเรียนการสอนการแพทย์แผนไทยในปี พ.ศ. 2458 ทำให้การแพทย์แผนไทยไม่ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาลอย่างเป็นทางการ และเป็นเหตุให้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยได้สูญหายไปจากระบบมากขึ้นเป็นลำดับ ภายหลังองค์การอนามัยโลกได้ประกาศนโยบาย Health for All by the Year 2000 หรือการสาธารณสุขมูลฐานในปี พ.ศ. 2521 (ค.ศ. 1973) ประเทศไทยจึงได้ประกาศนโยบายการสาธารณสุขมูลฐานในแผนสุขภาพแห่งชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ส่งผลให้กระแสความยอมรับสมุนไพรรและการแพทย์แผนไทยเริ่มหวนกลับสู่ประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ทำให้ภาครัฐได้หันกลับมาจับตาดูในการส่งเสริมและจัดบริการการแพทย์แผนไทยมากขึ้น ซึ่งต่อมาได้มีการจัดตั้งสถาบันการแพทย์แผนไทยขึ้นอย่างไม่เป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2536 เพื่อทำหน้าที่ฟื้นฟูบูรณาการและรวบรวมองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย มีตรา พ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 ขึ้นมา เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยดั้งเดิม สมุนไพรร ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้มีการจัดตั้งกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกขึ้นในปี พ.ศ. 2545 เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกในการรวบรวม อนุรักษ์ คุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยภายใต้บทบัญญัติพระราชบัญญัติดังกล่าว กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้ดำเนินการมายาวนานกว่าทศวรรษมีผลงานในพันธกิจที่เป็นการประยุกต์และต่อยอดทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านสุขภาพเป็นที่ประจักษ์มากมาย แต่ยังรู้จักในวงจำกัดเฉพาะผู้เกี่ยวข้อง โดยภาพลักษณ์ในการรับรู้ของบุคคลทั่วยังคงอยู่ที่การอนุรักษ์และคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิมเท่านั้น (กรมการแพทย์แผนไทย ,2553)

ด้วยเหตุนี้ทางกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยภายใต้การนำของอธิบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นายแพทย์รัชชัช กมลธรรม ได้ปรับเปลี่ยนวิสัยเป็น “นำการแพทย์แผนไทยให้เป็นทางหลักของชาติไทย” โดยมีพันธกิจคือ “พัฒนาแพทย์แผนไทยให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ได้รับการยอมรับในระดับสากล” จะเห็นได้ว่าวิสัยทัศน์และพันธกิจต่างมุ่งไปที่การเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการยอมรับในการแพทย์แผนไทยในวงกว้างทั้งระดับประเทศและระดับสากล ดังนั้น การปรับภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทยสู่ความเป็นสากลจึงเป็นเรื่องจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง โดยการออกแบบตราสัญลักษณ์ใหม่ให้กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้กำหนดนโยบายส่วนกลางของประเทศ ซึ่งเป็นองค์กรภาคีรัฐบาล ได้เป็นผู้นำและเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันยุคทันสมัย เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และยังคงสภาพของการยอมรับภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage or Cultural Heritage) แสดงถึงการเป็นองค์กรที่พร้อมต่อยอดภูมิปัญญาด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และการออกแบบที่ดี เพื่อความสอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและของโลกปัจจุบันและอนาคตต่อไป ดังที่ อรัญ วาณิชกร ได้ศึกษาเกี่ยวกับ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย โดยเล็งเห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยต่างๆ นั้นมีทั้งเรื่องราวที่น่าสนใจ และสัญลักษณ์ที่โดดเด่นถือได้ว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถใช้ในการสร้างสรรค์งานออกแบบได้อย่างดีเยี่ยม นักออกแบบจึงควรเปิดใจศึกษาและซาบซึ้งกับต้นขั้วทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยเรียนรู้จาก ภูมิปัญญาดั้งเดิมกับบรรพบุรุษเพื่อให้งานออกแบบที่เกิดขึ้นใหม่ มีเรื่องราว ความหมาย ความลุ่มลึกและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น และหากรู้จักใช้การออกแบบเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ และต่อยอดสู่การสร้างสรรคในแนวทางต่างๆ ด้วยแล้วจะสามารถออกแบบต่อยอดผลิตภัณฑ์และออกแบบสร้างสรรค์สิ่งอื่นๆ ได้อย่างมากมายไร้ขอบเขตที่จำกัด.(อรัญ, 2556ก)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและออกแบบตราสัญลักษณ์ใหม่ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในการ
ปรับภาพลักษณ์และรูปแบบตราสัญลักษณ์ใหม่(Re-Branding)สำหรับการเตรียมความพร้อมสู่สากล

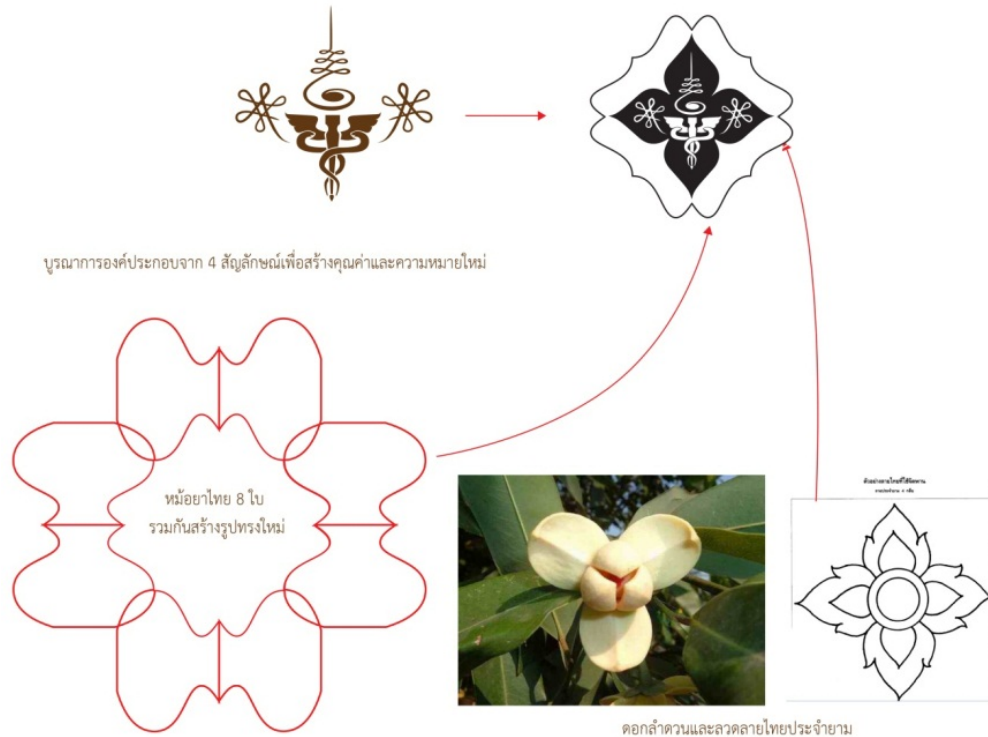
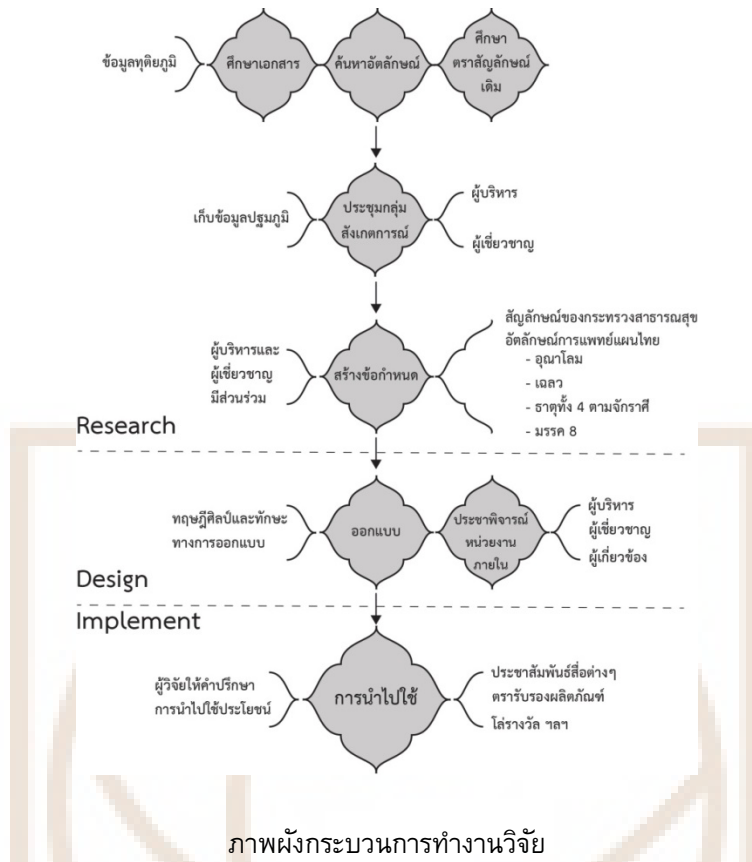
ประชากรที่ศึกษา

1. ผู้กำหนดนโยบายการแพทย์แผนไทย (ผู้บริหารกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวง
สาธารณสุขจำนวน15 ท่าน
2. บุคลากรภายในกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุขจำนวน 45 ท่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Research & Development) โดยสามารถแบ่งกระบวนการ
หลักได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย (Research) ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action
Research) โดยการเก็บข้อมูลภาคเอกสาร ประวัติองค์กร ที่มีของตราสัญลักษณ์เดิมเพื่อระบุความต้องการและกำหนด
ขอบเขตการวิจัย สร้างเครื่องมือในการวิจัย ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่ม การสังเกตการณ์ในหน่วยงานผู้กำหนด
นโยบายการแพทย์แผนไทย คือ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข กับผู้บริหาร
ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรภายในและผู้เกี่ยวข้องด้านการแพทย์แผนไทย จากนั้นสรุปข้อมูลและสร้างเป็นข้อกำหนดการออกแบบ
ขั้นที่ 2 ส่งเคราะห์สู่การออกแบบและพัฒนาตราสัญลักษณ์กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยใหม่ ประชาพิจารณ์โดยกลุ่ม
ผู้เกี่ยวข้องภายในหน่วยงานกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข จ.นนทบุรี
ขั้นตอนสุดท้ายทดลองนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของหน่วยงาน ได้แก่
การตกแต่งในอาคาร งานเว็บไซต์ สิ่งพิมพ์ งานนิทรรศการ โล่รางวัล การพัฒนาสู่ตรารับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกรม
ตลอดจนภารกิจอื่นๆ ดังกระบวนการต่อไปนี้.(อรุณ,2556ข)

Institute of Culture and Arts

ภาพส่วนหนึ่งจากการศึกษาที่มีที่มาและแรงบันดาลใจจากอัตลักษณ์ รูปร่าง รูปทรงต่างๆ

ได้แก่ ส่วนหนึ่งของรูปทรงจากหม้อยา 8 ใบและลักษณะไทยของดอกลำดวนและลายไทย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านสุขภาพหรือการแพทย์แผนไทยเป็นการแพทย์ที่มีที่มาจากวิถีพุทธ เมื่อผ่านการประยุกต์และพัฒนาจนถึงปัจจุบันที่เป็นยุคสมัยของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมต้องการการรับรองคุณภาพและตรวจสอบความปลอดภัยด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ร่วมสมัย ดังศาสตร์การแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่มีการบูรณาการศาสตร์การแพทย์แผนไทยและเครื่องมือ อุปกรณ์ตรวจสอบอันทันสมัยโดยการแพทย์แผนตะวันตก การพัฒนาภาพสัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบในตราสัญลักษณ์ของกรมควรต้องมียอดประกอบจากปรัชญาเหล่านี้ และชื่อ"กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก"นั้น จากเดิมมีคำสำคัญ "การพัฒนา"เปรียบดั่งอดีตเบื้องต้นที่กรมมีพันธกิจที่มุ่งค้นหา และสืบสานองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านสุขภาพของไทย ที่เคยหายไปจากแผ้วขยายอาณานิคมทางสังคมและวัฒนธรรมของตะวันตก ปัจจุบันกรมได้มีพันธกิจที่เปลี่ยนไปเป็นต้องการให้การแพทย์แผนไทยและยาไทย เป็นยาหลักของชาติ ดังวิสัยทัศน์ "นำการแพทย์แผนไทยให้เป็นแพทย์ทางหลักของชาติไทย" และคำขวัญที่ว่า "เจ็บป่วยคราใด ไข้ยาไทยก่อนไปหาหมอ" กล่าวโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นายแพทย์รัชชัชย กมลธรรม อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ทำให้เห็นพันธกิจจากสืบสานเปลี่ยนส่งเสริมการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน ชื่อกรมจึงถูกปรับเปลี่ยนไปโดยตัดคำสำคัญ "พัฒนา" ออกโดยมีนัยยะว่าการแพทย์แผนไทยได้รับการพัฒนามาถึงจุดที่สร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคได้แล้ว ชื่อใหม่จึงเป็น "กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก" และมีรูปแบบที่ได้จากการพัฒนาตราสัญลักษณ์ใหม่นี้

ผลจากการสังเคราะห์รูปแบบในขั้นตอนที่ 2

ได้รูปแบบใหม่ของตราสัญลักษณ์กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกดังนี้

ชื่อกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและ
การแพทย์ทางเลือกและตราสัญลักษณ์เดิม

ชื่อกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์
ทางเลือกและตราสัญลักษณ์ใหม่

โดยตราสัญลักษณ์ใหม่ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีคำอธิบายความหมายดังนี้

1. เปลวไฟอุณาโลม หมายถึง บทบาทการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ เป็นที่พึ่งพาด้านสุขภาพของประชาชนในทุกพื้นที่
2. เฉลวและงูพันคอบเพลิง หมายถึง สัญลักษณ์ปากหม้อยาเพื่อให้เกิดความศรัทธาโดยบูรณาการร่วมกับวิทยาศาสตร์เพื่อได้มาตรฐานสากล
3. ดอกไม้ 4 กลีบหมายถึงธาตุทั้ง 4 ตามจักราศี

ธาตุดิน สีเขียว หมายถึง ความชุ่มชื้นของดินที่เป็นแหล่งกำเนิดของพืชสมุนไพรนานาชนิด

ธาตุน้ำ สีฟ้าคราม หมายถึง ท้องทะเลกว้างใหญ่ไพศาลเป็นต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิตทั้งปวง
ธาตุลม สีน้ำตาลเหลือง หมายถึง พลังงานในการขับเคลื่อนสิ่งมีชีวิตที่ยิ่งใหญ่
ธาตุไฟ สีแดง หมายถึง สัญลักษณ์แห่งพลัง ทำให้เกิดดับและคงอยู่ได้ตลอดไป

4. ช่องว่างสีขาว เกิดจากการเรียงหม้อยา 8 ใบ หมายถึง มรรคมงคล 8 ต้องมีความพร้อมเป็นอันเดียวกันทั้งแปดจุดเชื่อม
พื้นแปดเหลี่ยม องค์แปด (ออนไลน์, 2557) คือ

- 4.1 สัมมาทิฐิ คือความเข้าใจถูกต้อง
- 4.2 สัมมาสังกัปปะ คือความใส่ใจถูกต้อง
- 4.3 สัมมาวาจา คือการพูดจาถูกต้อง
- 4.4 สัมมากัมมันตะ คือการกระทำถูกต้อง
- 4.5 สัมมาอาชีวะ คือการดำรงชีพถูกต้อง
- 4.6 สัมมาวายามะ คือความพากเพียรถูกต้อง
- 4.7 สัมมาสติ คือการระลึกประจำใจถูกต้อง
- 4.8 สัมมาสมาธิ คือการตั้งใจมั่นถูกต้อง

เมื่อได้ตราสัญลักษณ์ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกใหม่แล้ว ได้นำตราสัญลักษณ์ใหม่ให้
กำหนดนโยบายการแพทย์แผนไทย (ผู้บริหารกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข
จำนวน 15 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ และบุคลากรภายในกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสา
ธารณสุข 45 ท่านร่วมกันประเมิน 53 ท่านมีความเห็นว่าตราสัญลักษณ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีความเหมาะสม และอีก 2
ท่านเห็นว่ายังไม่เหมาะสม ควรใช้ตราสัญลักษณ์เดิมมากกว่า และ 5 ท่านไม่ลงความคิดเห็น

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการทดลองนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนต่างๆ ร่วมกับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์
ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ใหม่ดังต่อไปนี้

ผลจากการทดลองนำไปใช้ประโยชน์ในขั้นตอนที่ 3

กรมการแพทย์แผนไทยได้มีการทดลองนำไปใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านต่างๆของกรมการ
แพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยใช้วิธีการเผยแพร่ประกอบกับตราสัญลักษณ์เดิมเพื่อเป็นการแนะนำและ
เผยแพร่แบบค่อยเป็นค่อยไป ได้แก่ การตกแต่งในอาคาร งานเว็บไซต์ สิ่งพิมพ์ งานนิทรรศการ โล่รางวัล การพัฒนาสูตร
รับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกรม ตลอดจนภารกิจอื่นๆดังภาพ

ณ พิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จ.ปทุมธานี

การเผยแพร่ตราสัญลักษณ์ใหม่ในสื่อประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ (ออนไลน์, 2557)

ภาพการนำไปใช้ประโยชน์โดยใช้ประกอบนิทรรศการร่วมกับตราสัญลักษณ์เดิมของกรม

ภาพการนำองค์ประกอบของกรอบรูปร่างมรดก 8 ซึ่งเกิดจากการองค์รวมการเรียงหม้อยา 8 ใบสู่การออกแบบโล่รางวัล

ภาพการนำองค์ประกอบรูปร่างดอกไม้ 4 กลีบหมายถึงธาตุทั้ง 4 ตามจักราศี และเฉลว
สู่การออกแบบตรารับรองผลิตภัณฑ์การแพทย์แผนไทย

ภาพการนำองค์ประกอบของกรอบรูปร่างมรรค 8 ซึ่งเกิดจากการองค์รวมการเรียงหม้อยา 8 ใบ
สู่การออกแบบตรารับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่รับรองโดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ภาพการนำตรารับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ไปใช้จริงในโครงการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประเภทสมุนไพร
งานมหกรรมกรมการแพทย์แผนไทยครั้งที่ 12 กันยายน 2558 ณ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี

อภิปรายผล

การใช้ตราสัญลักษณ์ใหม่ควบคู่กับตราสัญลักษณ์เดิมในการประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางการตลาดแบบปาล้อมเมืองที่ใช้หลักการทำการตลาดจากนอกเขตกึ่งพื้นที่ธุรกิจหลักเข้ามาสู่ศูนย์กลางภายใน ซึ่งมีข้อดีคือภาพสัญลักษณ์เดิมยังเป็นที่คุ้นเคยและจดจำของบุคลากรภายในและบุคลากรภายนอก ดังนั้นการค่อยๆ ปรับ ค่อยเปลี่ยนจะเป็นการรับฟังประชาพิจารณ์แบบค่อยเป็นค่อยไป (ออนไลน์, 2554) โดยสร้างให้เกิดความคุ้นเคยในตราสัญลักษณ์ใหม่โดยไม่ละทิ้งต้นทุนของตราสัญลักษณ์ในรูปแบบเดิม เพื่อให้สังคมคุ้นเคยและจดจำได้ก่อนการปรับเปลี่ยนให้จริงอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

โดยการออกแบบตราสัญลักษณ์ขององค์กรทางวัฒนธรรมด้านสุขภาพในครั้งนี้อาจสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาภาพลักษณ์แบรนด์องค์กรเชิงวัฒนธรรมด้านสุขภาพ: ดำรับวังสวนสุนันทา โดยอรรณี วานิชกร ในส่วน of ความสำคัญของอัตลักษณ์ “เฉลว” ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในองค์ประกอบของสัญลักษณ์องค์กรเชิงวัฒนธรรมด้านสุขภาพ และการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอรรณี วานิชกร ในส่วนของตรารับรองคุณภาพควรมีส่วนหนึ่งจากอัตลักษณ์ขององค์กร และผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรควรมีตรารับรองผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการขาย และเป็นการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ขององค์กร ตลอดจนเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภคต่อไป

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการพัฒนาปรับปรุงภาพลักษณ์ และสิ่งสำคัญในการปรับเปลี่ยนรูปแบบตราสัญลักษณ์องค์กรใหม่ (Rebranding) คือการรับฟังความคิดเห็นหรือประชาพิจารณ์ เพื่อสร้างให้เกิดความคุ้นเคยและการยอมรับแบบค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากตราสัญลักษณ์เดิมได้ผูกพันกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมองค์กร และความทรงจำของบุคลากรในหน่วยงาน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ดังนั้นผลกระทบในส่วนของกระบวนการนี้จะต้องระวังเป็นอย่างมาก แตกต่างจากการออกแบบตราสัญลักษณ์ใหม่ที่สังคมยังไม่มี ความคุ้นเคยหรือติดขัดกับประสบการณ์ใดๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นายแพทย์รัชชัย กมลธรรม อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก คณะผู้บริหารและบุคลากรกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย ที่ได้มอบความไว้วางใจ และเชื่อมั่นตลอดจนกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยสนับสนุนการทำงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์แผนไทย. (2553). รายงานการสาธารณสุขไทย ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก 2552-2553. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข.

-----ข้อมูล มรรค 8 เข้าถึงจาก(2557) <http://www.learntripitaka.com/scruple/muck8.html>

-----ข้อมูล กลยุทธ์การตลาดแบบปาล้อมเมือง.(2554) เข้าถึงจาก <http://www.nmc.co.th/article>

-----ข้อมูล งานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติครั้งที่10. (2557). <http://natherbexpo.dtam.moph.go.th>

สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์. (2557). คู่มือการดูแลสุขภาพด้านการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.

อรรณี วานิชกร. (2556ก). องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ:

วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,15(2), 28
 อรุณ วาณิชกร. (2556ข). แนวคิดการออกแบบภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย. หนังสือประกอบการบรรยาย
 นิทรรศการสุนทรีะอภัยภูเบศร ณ อาคารพิพิธภัณฑ์แพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 22
 ธันวาคม 2556

References

- _____. **Atthangika-magga**.(2014). Accessible from <http://www.learntripitaka.com/scruple/muck8.html>
- _____. **The strategy of the communist guerillas to defeat the government by gradually controlling the whole rural mass**.(2014). Accessible from <http://www.nmc.co.th/article>
- _____. **The 10th National herb expo**. (2013). Accessible from <http://natherbexpo.dtam.moph.go.th>
- The Institute of Thai Traditional Medicine. (2013). **A Guide to Health Care of Thai Traditional Medicine and Alternative Medicine**. Department for the Development of Thai Traditional and Alternative Medicine, Ministry of Public Health, Thailand
- Wanichakorn, A. (2014). **Thai wisdom knowledge: Designed and created the contemporary product**.
 (Institute of culture and arts journal). Srinakharinwirot University. Bangkok Thailand. Vol 15, No 2(30)
- Wanichakorn, A. (2014). **The image of Thai traditional medicine: design to hub of ASEAN**.
 Burapha University Chonburi. Thailand
- Wanichakorn, A. (2014). **Thai traditional massage Identity to Product Design in the Contemporary Spa**. Srinakharinwirot University. Bangkok Thailand

Institute of Culture and Arts